

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Досліджено особливості процесу здійснення податкового аудиту, розкрито сутність податкового аудиту, сформульовані його предмет, метод, функції. Визначено зв'язок податкового аудиту з оцінкою ефективності господарської діяльності.

Аннотация. Исследована особенность процесса осуществления налогового аудита, раскрыта сущность налогового аудита, сформулированы его предмет, метод, функции. Определена связь налогового аудита с оценкой эффективности хозяйственной деятельности.

Annotation. The article deals with peculiar features of the implementation process of tax audit, the essence of tax audit, its subject, method, functions. Connection between tax audit and assessment of the efficiency of the economic activity is identified.

Ключові слова: податковий аудит, сутність, практика, метод, функції, ефективність, аудиторська діяльність.

Одним із засобів регулювання економічних процесів господарського життя держави є податки, що слугують основою фінансової системи й основним джерелом доходної частини державного бюджету. Податковий аудит є складовою єдиного податкового механізму Державної податкової адміністрації України, основною метою якого є організація системи ефективного контролю за правильністю нарахування, повнотою та своєчасністю сплати податків та інших платежів до бюджету. Адже необхідність проведення перевірок підтверджена часом. Як свідчить міжнародний та вітчизняний досвід, рівень добровільного виконання платниками своїх податкових зобов'язань підвищується зі збільшенням ризику бути викритим і сплатити значні штрафні санкції.

На сьогодні розгляд даної теми є дуже актуальним, оскільки дуже часто про існування помилок у веденні та оформленні своєї підприємницької діяльності керівник дізнається з акта податкового органу, прийнятого за результатами податкової перевірки, або з рішення про притягнення до відповідальності. Податковий аудит дозволяє усувати помилки у податковій та бухгалтерській звітності ще до того, як прийдуть податкові органи з перевіркою.

За існуючої в Україні системи оподаткування багато підприємств відчувають суттєве податкове навантаження. Часто мінливе податкове законодавство, протиріччя деяких положень нормативних актів обумовлюють можливість випадкових помилок у розрахунках із податків. В умовах жорсткої фіскальної політики держави незнання податкового законодавства призводить до неефективного ведення бізнесу або змушує використовувати нелегальні способи відходу від сплати податків, що пов'язано з великою кількістю ризиків, починаючи від штрафів і закінчуючи повною втратою бізнесу та притягненням до кримінальної відповідальності.

Для того щоб власник або керівник організації могли швидко оцінити стан бухгалтерського та податкового обліку на підприємстві, а також виявити можливі помилки в обліку, проводиться податковий аудит. Це один із видів ініціативного аудиту, тому проводиться він не в обов'язковому порядку і не на вимогу законодавства, а за бажанням власника підприємства. Найчастіше податковий аудит проводять, щоб максимально ефективно підготуватися до податкової перевірки. Всі виявлені в ході такого аналізу податкового обліку неточності, помилки і невідповідності вчасно усуваються,

і підприємство може уникнути штрафів і конфліктів з податковими органами. Саме тому податковий аудит часто називають профілактикою податкової перевірки. За своєю суттю і за методами, які використовуються під час аналізу, він дуже схожий на перевірку, що проводиться податковими органами.

Вагомий внесок у розвиток теоретичних засад і методичних підходів до вирішення проблем аудиту податків зробили такі вчені, як: В. Онищенко, О. Дестянюк, Г. Пухальська, Л. Ревуцька, М. Войнаренко, Л. Слаутіна, О. Тимченко, В. Глуценко [1 – 8].

Таким чином, метою даної статті є розкриття сутності та методи організації податкового аудиту на підприємстві.

Одним із найефективніших методів контролю з боку державних органів є податковий аудит, який здійснюється структурними підрозділами податкового аудиту. Поняття "податковий аудит" почало використовуватися не так давно. Донині не існує єдиного підходу до визначення даної категорії.

Так, М. Войнаренко [1] і Г. Пухальська [6] під податковим аудитом розуміють специфічну форму державного контролю, який вимагає значного організаційного, законодавчого, методичного та наукового обґрунтування. Податковий аудит має власну методологію і базується на організаційних принципах [1].

На думку В. Онищенко [5], податковий аудит – це процесуальні дії контролюючих органів щодо контролю за правильністю обчислення, своєчасністю та повнотою сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, законністю здійснення операцій, пов'язаних із одержанням доходів і здійсненням розрахунків. Таким чином, мета проведення податкового аудиту – попередити порушення, а не застосувати

фінансові санкції.

Проводити податковий аудит доцільно в таких випадках:

• напередодні перевірки податковими органами (для отримання впевненості у відсутності претензій з їхнього боку);

• після проведення перевірки податковими органами, щоб отримати докази, що спростовують їх претензії до діяльності підприємства, і грамотного складання позовної скарги;

• якщо на підприємстві змінюється головний бухгалтер;

• коли компанія займається кількома видами діяльності.

У ході проведення податкового аудиту вирішуються такі завдання:

• аудит податкових зобов'язань на предмет відповідності обчислюваних і сплачуваних податків нормам податкового законодавства;

• оптимізація і планування оподаткування;

• діагностика проблем оподаткування під час здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства;

• аналіз методики обчислення податкових платежів і використання податкових пільг з урахуванням корпоративної структури і правових відносин із контрагентами;

• перевірка правильності складання декларацій і розрахунків підприємства за всіма або окремими видами податків, сплачуваних підприємством.

За підсумками проведеного податкового аудиту підприємство отримує:

• звіт із питань правильності обчислення податкової бази за період, що перевіряється;

• рекомендації щодо порядку правильності обчислення і сплати податків та зборів;

• рекомендації щодо зміни або доопрацювання схем оптимізації оподаткування, що застосовуються на підприємстві;

• аналітичну записку керівництву клієнта, в якій спеціально висвітлюються питання, які потребують уваги керівництва організації.

Правові засади здійснення аудиту, спрямованого на створення системи незалежного фінансового контролю з метою захисту інтересів власника, визначають: Закон України "Про аудиторську діяльність" [9] Національні нормативи аудиту, Кодекс професійної етики аудиторів України, інші законодавчі та нормативні акти України. Положення Закону чинні на території України і поширюються на всі господарчі суб'єкти незалежно від форм власності та видів діяльності [10]. У випадках, якщо міжнародним договором, в якому бере участь Україна, встановлено інші правила, ніж ті, що містить Закон, то застосовуються правила міжнародного договору.

Однією із основоположних норм міжнародного аудиту є (МНА) № 3, в якій вказані основні принципи, що регулюють аудит. Вони є основою всіх міжнародних нормативів аудиту, на них має ґрунтуватись аудит. Основні принципи аудиту:

• цілісність, об'єктивність і незалежність;

• конфіденційність;

• майстерність і компетентність;

• документування;

• планування;

• одержання аудиторських свідчень;

• перевірка системи обліку і внутрішнього контролю;

• суттєвість;

• аудиторський висновок і складання звіту.

Зміст принципу цілісності, об'єктивності і незалежності полягає в тому, що аудитор повинен бути відвертим, чесним, правдивим, не проявляти упередженого ставлення до клієнта, не робити спроб викривити об'єктивність. Йому має бути притаманне безстороннє відношення до об'єкта перевірки, а також до клієнтів.

Принцип конфіденційності вимагає нерозголошення інформації, одержаної в ході роботи, за винятком випадків виявлення кримінальних злочинів і недотримання податкового законодавства. Аудит повинні здійснювати особи з відповідним професійним вмінням, які мають необхідну підготовку, досвід і компетентність в аудитуванні.

Важливим принципом аудиту є документування аудиторських процедур як доказ виконання аудиту. Робочі документи є підтвердженням, що зібрані докази достатні і достовірні, що аудит був належним чином спланований і його проведення контролювалось; вони є основою для контролю за якістю виконаної у клієнта роботи аудиторами, свідченням того, чи дійсно аудитор зібрав достатньо адекватні свідчення, щоб скласти аудиторський висновок.

Аудитор повинен планувати свою роботу так, щоб мати можливість ефективно і своєчасно провести аудит. Метою планування, крім основного завдання – провести перевірку ефективно і в строк, є: визначення очікуваного рівня довіри до даних обліку; порядок координації дій, причетних до аудиту осіб, викладення у вигляді програми характеру, строків і глибини аудиторських процедур. Одним із основних є принцип одержання аудиторських доказів (свідчень) у результаті незалежних (самостійних) аудиторських процедур, що дозволяють аудитору скласти обґрунтований висновок про достовірність фінансової звітності.

Аудитор повинен глибоко вивчити систему обліку і внутрішнього контролю, на які він має опиратися у процесі визначення обсягу і напрямів аудиту та аудиторських процедур. Якщо, наприклад, аудитор переконався, що інвентаризація проводилась не формально, а відповідно до прийнятого порядку, то він може не проводити її, а довіритись даним результатам інвентаризації. За умови позитивної оцінки ведення обліку відповідних господарських операцій, внутрішнього контролю незалежні аудиторські процедури будуть виконуватись у меншому обсязі.

Принцип суттєвості впливає з того, що аудитор перевіряє фінансову інформацію вибірково. Тому він повинен вміти вибрати найбільш вагомий господарські факти, на підставі яких буде ґрунтуватись висновок аудитора.

До проблемних аспектів податкового аудиту слід віднести: недостатню кількість методичних розробок з аудиторського контролю; неефективність чинної нормативно-правової бази в питанні внутрішнього аудиту; брак достатнього досвіду аудиторської діяльності; недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів; відсутність типових форм документів з аудиту.

Перераховані проблемні аспекти розвитку податкового аудиту в Україні призводять до меншої ефективності здійснення податкового аудиту на підприємстві та до недовіри до такої системи на підприємстві.

Отже, належно організована робота податкового аудиту спонукатиме працівників підприємства дотримуватись чинного законодавства та нормативних актів, а також розробленої підприємством політики, планів, внутрішніх правил та процедур вчасно виявляти та знижувати ризик непередбачених витрат чи втрати репутації підприємством.

Література: 1. Войнаренко М. П. Податковий облік і аудит : підручник / М. П. Войнаренко, Г. В. Пухальська. – К. : ВЦ "Академія", 2009.– 376 с. 2. Глущенко В. В. Вектори розвитку податкового аудиту в Україні / В. В. Глущенко, І. С. Риженко // Фінанси України. – 2010. – № 1. – С. 59–63. 3. Десятнюк О. М. Кабінетний аудит як новий напрям податкового контролю в Україні / О. М. Десятнюк // Економічний аналіз. – 2007. – № 1(17). – С. 91–99. 4. Тимченко О. М. Ефективність податкового аудиту в Україні Економіка і держава : науково-практичний журнал / О. М. Тимченко. – 2009. – № 3. – С. 9–22. 5. Податковий аудит : навч. посібн. / за заг. ред. В. А. Онищенко, А. О. Чугасва. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2003. – 398 с. 6. Пухальська Г. В. Удосконалення організаційних та методичних засад податкового аудиту в сучасних умовах / Г. В. Пухальська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – С. 177–180. 7. Ревуцька Л. В. Аналіз ефективності практики реалізації податкового аудиту в Україні / Л. В. Ревуцький // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4. – С. 104–107. 8. Слаутіна Л. Підрозділи аудиту юридичних осіб – складова частина єдиного податкового механізму / Л. Слаутіна // Вісник податкової служби України. – 2007. – № 39. – С. 20–21. 9. Про аудиторську діяльність : Закон України № 5463-VI (5463-17) від 16.10.2012 р. // ВВР. – 2012. – № 12. 10. Кодекс професійної етики аудиторів України № 73 від 18.12.1998 р. // ВВР. – 1998. – № 14.